

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОСЕРЕДОК

Новітні кримінально-правові дослідження – 2025

АЛЬМАНАХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Миколаїв
МННП НУ «ОЮА»
2025

Редакційна колегія:

В.о. директора Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія», голова Миколаївського осередку громадської організації «Всеукраїнська асоціація кримінального права», доктор юридичних наук, професор **Олександр Козаченко**

В.о. завідувача кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія», секретарка Миколаївського осередку громадської організації «Всеукраїнська асоціація кримінального права», докторка філософії (PhD) в галузі права, доцентка **Ольга Мусиченко**

Схвалено та рекомендовано до видання кафедрою кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол засідання кафедри № 08 від 06 травня 2025 року)

Новітні кримінально-правові дослідження – 2025 : Альманах
Н73 наукових праць / за ред. д.ю.н., професора О. Козаченка, доктора філософії (PhD) в галузі права, доцента О. Мусиченко. – Миколаїв : МННП НУ «ОЮА», 2025. – 169 с.

До ювілейного, 10-го за ліком Альманаху наукових праць, увійшли матеріали, присвячені різноманітним проблемам як сучасної науки кримінального права, так і практики його застосування. Автори репрезентованих в Альманасі наукових праць, якими виступили як відомі дослідники проблем кримінального права в їх теоретичній та прикладній площині, так і молоді науковці, які роблять перші кроки у формуванні власної теоретичної та практичної правосвідомості, досліджують актуальні питання становлення, сучасного стану та перспектив подальшого розвитку кримінального права України, пропонуючи власні моделі вирішення нагальних проблем, сформованих соціально-політичним викликом сьогодення, одним з яких є продовження розпочатої до повномасштабної війни активної діяльності з формування нового за змістом та формою кримінального закону України.

Видання може викликати зацікавленість вчених, аспірантів і студентів, співробітників судових та правоохоронних органів, державних службовців, а також всіх тих, хто замислюється над проблемами українського кримінального права та практики його застосування в сучасних умовах воєнного часу в Україні та шукає відповіді на питання, поставлені необхідністю підвищення ефективності кримінально-правового регулювання.

УДК 343

*Публікації наведено в авторській редакції з незначними коректорськими правками.
Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій.
За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання, фактичних даних,
цитат, власних імен тощо відповідають автори публікацій та їх наукові керівники.*

© Миколаївський навчально-науковий інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»
© ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»,
Миколаївський осередок

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ
ОСОБЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 109 КК УКРАЇНИ
(«ДІЇ, СПРЯМОВАНІ НА НАСИЛЬНИЦЬКУ ЗМІНУ ЧИ
ПОВАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ АБО НА
ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ»)**

Стаття присвячена дослідженню окремих аспектів кримінально-правової охорони національної безпеки України. Зокрема, автором акцентовано увагу на тому, що кримінально-правова охорона національної безпеки України, в першу чергу, гарантується закріпленням в Особливій частині Кримінального кодексу України (далі – КК України) Розділу I «Злочини проти основ національної безпеки», в межах якого функціонує ст. 109 («Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади»), що передбачає кримінальну відповідальність за посягання на суспільні відносини, які виникають з приводу забезпечення основ національної безпеки України, а саме її конституційного ладу та державної влади, що мають відношення до політичної сфери діяльності України.

У процесі проведеного наукового дослідження відповідної проблематики автором звернено увагу на: 1) змістовну тотожність суспільно небезпечних діянь, передбачених ч. ч. 1, 2 ст. 109 чинного КК України, з кримінально протиправними діяннями, відповідальність за які регламентувалася ч. ч. 1, 2 ст. 56-1 КК України від 28 грудня 1960 року № 2001-05 (далі – КК України 1960 року); 2) вимоги чинного, зокрема, медійного законодавства України, наукові (доктринальні) положення та положення судової практики Конституційного Суду України й Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, що в сукупності стосуються: а) особливостей тлумачення певних ознак відповідних елементів складу злочину, передбаченого ст. 109 чинного КК України; б) удосконалення окремих положень ч. 3 зазначеної вище статті; в) забезпечення правильної кваліфікації досліджуваного злочину на практиці.

Ключові слова: кримінально-правова охорона, кримінальна відповідальність, національна безпека України, конституційний лад, державна влада.

The article is devoted to the study of certain aspects of the criminal-legal protection of national security of Ukraine. In particular, the author emphasizes that the criminal-legal protection of Ukraine's national security is, first of all, guaranteed by enshrining in the Special Part of the Criminal Code of Ukraine (hereinafter referred to as the Criminal Code of Ukraine) Section I "Crimes against the Fundamentals of National Security", within which Article 109 ("Actions aimed at violent change or overthrow of the constitutional order or at seizure of state power") operates, which provides for criminal liability for encroachment on public relations that arise in connection with ensuring the foundations of national security of Ukraine, namely its constitutional order and state power, related to the political sphere of Ukraine's activities.

In the process of conducting a scientific study of the relevant issues, the author drew attention to: 1) the substantive identity of socially dangerous acts provided for in Parts 1, 2 of Article 109 of the current Criminal Code of Ukraine with criminally unlawful acts, the liability for which was regulated in Parts 1, 2 of Article 56-1 of the Criminal Code of Ukraine of December 28, 1960 No. 2001-05 (hereinafter referred to as the Criminal Code of Ukraine of 1960); 2) requirements of the current, in particular, media legislation of Ukraine, scientific (doctrinal) provisions and provisions of the judicial practice of the Constitutional Court of Ukraine and the Cassation Criminal Court within the Supreme Court, which in aggregate concern: a) the peculiarities of interpreting certain signs of the relevant elements of the crime provided for in Article 109 of the current Criminal Code of Ukraine; b) improvement of certain provisions of Part 3 of the above-mentioned Article; c) ensuring the correct qualification of the crime under investigation in practice.

Keywords: *criminal law protection, criminal liability, national security of Ukraine, constitutional order, state power*

Вступ. Відповідно до положень закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII «національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [1], які на сьогодні визначаються Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»» від 14 вересня 2020 року № 392/2020, а їх запобігання, виявлення та припинення є одним із основних завдань зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави [2]. Немаловажну роль в цьому напрямі відіграє й кримінальне законодавство України, оскільки правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, ... громадської безпеки, ... конституційного устрою України від кримінально протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства є виключним завданням чинного КК України [3], що в підсумку свідчить про підсилення гарантування заходами кримінально-правового характеру життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує прогресивний демократичний розвиток України, безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян, тобто функціонування України як «суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави», яка визнається такою Основним Законом України [4].

Основний зміст. Станом на сьогодні у чинному КК України є низка статей, які встановлюють кримінальну відповідальність за посягання на суспільні відносини, що виникають з приводу забезпечення національної безпеки України. В першу чергу, мова йде про Розділ I Особливої його

частини – «Злочини проти основ національної безпеки України», в межах якого функціонує ст. 109 «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» [3]. При цьому, якщо аналізувати статистичні дані, опубліковані на офіційному сайті Офісу Генерального прокурора за період з січня 2014 року до грудня 2024 року, то з наведених відомостей підсумовується, що найбільше фактів вчинення цього злочину було обліковано впродовж січня-грудня 2022 року – 118 випадків [5], тобто саме в перший рік повномасштабного відкритого воєнного нападу РФ на територію України, який відбувся 24 лютого 2022 року і, на жаль, триває дотепер.

Доцільно пригадати, що кримінальна відповідальність за «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» декларувалася й у КК України 1960 року (ст. 56-1 (назва та сама), Глава I Особливої його частини «Злочини проти держави»), який діяв на території України до моменту набрання чинності КК України від 5 квітня 2001 року № 2341-III, а саме кримінальне правопорушення належало до групи особливо небезпечних злочинів проти держави [6]. Більше того, суспільно небезпечні діяння, які на сьогодні закріплені у ч. ч. 1, 2 ст. 109 КК України, за своїм змістом є цілком тотожні тим, які описувалися у ч. ч. 1, 2 ст. 56-1 КК України 1960 року [3; 6].

Натомість у проєкті КК України, розробленому робочою групою з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи, утвореної Указом Президента України № 584/2019 від 7 серпня 2019 року [7], ст. 9.1.4. «Діяння, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу України або на захоплення державної влади в Україні» (Книга дев'ята «Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України»), є уже дещо видозміненою, тому що у ній регламентується кримінальна відповідальність особи за вчинення діяння, спрямованого не лише на: насильницьку зміну конституційного ладу України; повалення конституційного ладу України; захоплення державної влади в Україні, але й на зміну територіальної цілісності України на порушення порядку, встановленого Конституцією України [8], де останнє суспільно небезпечне діяння згідно положень чинного КК України є злочином, кримінальна відповідальність за який передбачається іншою самотійною статтею – ст. 110 «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України» [3].

Повертаючись до кримінально-правової характеристики складу злочину, передбаченого ст. 109 чинного КК України («Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади»), треба зазначити, що основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, які виникають з приводу забезпечення основ національної безпеки України, а саме, як впливає безпосередньо з назви самої статті та зі змісту диспозицій кримінально-правових норм, викладених у ч. ч. 1, 2 ст. 109 КК України, – її конституційного ладу та державної влади [3], що мають відношення політичної сфери діяльності України.

Загалом основи конституційного ладу в Україні визначаються Розділом I Конституції України «Загальні засади» [9], а тлумачення самого поняття «конституційний лад» найбільш повно викладено суддею Конституційного Суду Колісником В. П. в окремій думці стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14 липня 2021 року № ne01d710-21. Зокрема, у відповідному документі інтерпретується, що «конституційний лад – це реальний конституційний правопорядок, сукупність реальних суспільних відносин, що виникають у сфері здійснення державної влади та у пов'язаних з ними сферах у процесі державотворення та функціонування громадянського суспільства за умови, що вся ця сукупність ґрунтується на конституційних засадах (принципах, цінностях тощо) і постійно функціонує відповідно до них. Тобто про конституційний лад як певний правовий порядок можна говорити не тоді, коли суспільні відносини є впорядкованими згідно з приписами юридичних норм, а лише тоді, коли впорядкованість цих суспільних відносин повністю чи переважно ґрунтується на конституційних принципах і конституційних цінностях та відповідає «духу» Конституції України» [10].

Відносно державної влади, то згідно ст. 5, 6 Конституції України «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, а державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову» [4], що, як зауважується в одному з Рішень Конституційного Суду України, «... забезпечує стабільність конституційного ладу, запобігає узурпації державної влади та узурпації виключного права народу визначати і змінювати конституційний лад в Україні» [11].

Якщо аналізувати зміст диспозицій кримінально-правових норм, викладених у ст. 109 КК України, то вбачається, що у ч. 1 ст. 109 КК України закріплюється кримінальна відповідальність за дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, а також змову про вчинення таких дій; а у ч. 2 ст. 109 КК України – за публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій. Водночас, співставляючи санкції кримінально-правових норм, викладених у ч. ч. 1, 2 ст. 109 КК України з положеннями ч. ч. 4, 5 ст. 12 КК України, впливає, що суспільно небезпечні діяння, передбачені ч. 1 ст. 109 КК України (дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, а також змова про вчинення таких дій) є тяжкими злочинами, а ті, які передбачені ч. 2 ст. 109 КК України (публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій) – нетяжкими злочинами [3].

З метою забезпечення правильної кваліфікації досліджуваного злочину на практиці, необхідно враховувати ряд особливостей, які притаманні певним ознакам тих чи інших елементів його складу, окремі з яких окреслюються нижче. Так, наприклад, у ч. 1 ст. 109 КК України зазначається про «дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади» [3]. Тобто в даному випадку на законодавчому рівні виокремлюється тільки така форма суспільно небезпечного діяння як дія. Однак, не зважаючи на те, що законодавець визначає тільки активну поведінку суб'єкта злочину, беззаперечно слід погодитися з М. А. Рубашенком, який стверджує що «з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади» може бути вчинено як дію, так і бездіяльність, де остання, особливо якщо йдеться про невчинення дій відповідальними службовими особами, становить не меншу небезпеку. У зв'язку з цим шляхом внесення змін до ст. 109 КК України слово «дія» варто замінити на слово «діяння» [12, с. 431]. Зрештою, у ст. 9.1.4. проєкту КК України уже мовиться не про «дії», а власне про «діяння» [8].

Формулюючи та викладаючи у ч. 1 ст. 109 КК України таке суспільно небезпечне діяння як «дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади», не

конкретизує законодавець також і те, яким є відповідне насильство. Як наслідок, під таким способом можна розуміти будь-яке насильство – як психічне, так і фізичне.

Щодо публічних закликів до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, то вони можуть бути вчинені у різний спосіб, в т. ч. і з використанням мережі «Інтернет». За таких обставин Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду неодноразово підкреслює, що заклики, які розміщені в мережі «Інтернет», вважаються «публічними» тоді, коли власник інтернет-сторінки не обмежив доступ до своїх соціальних мереж, тобто вони є доступними для невизначеного кола осіб, внаслідок чого інформація цього профілю є загальнодоступною [13; 14]. Крім того, суб'єктом вчинення публічних закликів до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади є будь-яка фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16 років, не залежно від того має вона ознаки публічної особи чи ні, оскільки як знову ж таки з цього приводу зауважив Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду, відсутність у особи ознак публічної особи не впливає на кваліфікацію її дій як публічні заклики за ст. 109 КК України [14].

Досить актуальною є також проблема визначення моменту закінчення досліджуваного злочину в частині «розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади». Потрібно визнати те, що у кримінально-правовій літературі це питання є дискусійним, але все ж таки найбільш слушними та прийнятними щодо цього є позиції тих учених, які стверджують, що «оскільки законодавець використовує термін «матеріали» у множині, то розповсюдження одного примірника відповідного матеріалу не містить склад цього злочину» [15, с. 262]. При цьому не важливо чи ті особи, які отримали відповідні матеріали, ознайомилися з їх змістом, чи ні – достатньо лише створити умови для такого ознайомлення [15, с. 262; 16, с. 25]. Тобто цей злочин вважається закінченим при розповсюдженні конкретним суб'єктом як мінімум двох екземплярів матеріалів із закликами до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, не залежно від того, ознайомилися чи ні адресати з їх змістом (достатньо лише створити умови для такого ознайомлення).

І на завершення ще декілька слів відносно такої обставини, яка обтяжує кримінальну відповідальність за вчинення публічних закликів до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, як «з використанням засобів масової інформації» (ч. 3 ст. 109 КК України). Абсолютно зрозуміло, що у КК України термін «засоби масової інформації» законодавцем використано на підставі діючих на той час таких нормативно-правових актів як закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 року № 2782-XII та закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21 грудня 1993 року № 3759-XII, на основі яких такі засоби включали в себе винятково [17; 18]:

1) друковані засоби масової інформації (пресу) – періодичні і такі, що продовжуються, видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію;

2) телебачення (телемовлення) – виробництво аудіовізуальних програм та передач або комплектування (пакетування) придбаних аудіовізуальних програм та передач і їх поширення незалежно від технічних засобів розповсюдження, які приймаються необмеженою кількістю осіб.

3) радіомовлення – виробництво, комплектування та розповсюдження аудіопередач (аудіопрограм) з використанням радіочастотного спектра, що приймаються будь-якою кількістю приймачів.

Однак на сьогодні через цифрову революцію чинним є закон України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року № 2849-IX [19] (на підставі якого, до речі, втратили чинність два вище згадувані закони України), згідно положень якого до медіа належать не лише друковані засоби масової інформації (преса), телебачення (телемовлення) та радіомовлення, але й інші засоби, що дозволяють поширювати інформацію для визначеного чи невизначеного (необмеженого) кола осіб, приміром, мережа Інтернет. Тому з урахуванням положень сучасного медійного законодавства України у ч. 3 ст. 109 КК України словосполучення «з використанням засобів масової інформації» було б за необхідне замінити на словосполучення «з використанням медіа».

Висновки. Таким чином, резюмуючи усе вище наведене, слід констатувати наступне:

1) злочин, кримінальна відповідальність за який передбачається ст. 109 КК України («Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади») не є новим для чинного кримінального законодавства України, так як він був відомий також КК України 1960 року (ст. 56-1 (назва та сама), Глава I Особливої його частини «Злочини проти держави»). Більше того, суспільно небезпечні діяння, які на сьогодні закріплені у ч. ч. 1, 2 ст. 109 КК України, за своїм змістом є цілком тотожні тим, які описувалися у ч. ч. 1, 2 ст. 56-1 КК України 1960 року;

2) з аналізу статистичних даних, опублікованих на офіційному сайті Офісу Генерального прокурора за період з січня 2014 року до грудня 2024 року, вбачається, що найбільше фактів вчинення злочину, передбаченого ст. 109 КК України («Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади»), було обліковано впродовж січня-грудня 2022 року – 118 випадків, тобто саме в перший рік повномасштабного відкритого воєнного нападу РФ на територію України, який відбувся 24 лютого 2022 року і, на жаль, триває дотепер;

3) за результатами аналізу положень судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду встановлено, що заклики, які розміщені в мережі «Інтернет», вважаються «публічними» тоді, коли власник інтернет-сторінки не обмежив доступ до своїх соціальних мереж, тобто вони є доступними для невизначеного кола осіб, внаслідок чого інформація цього профілю є загальнодоступною;

4) злочин в частині «розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади» рекомендується вважати закінченим при розповсюдженні конкретним суб'єктом як мінімум двох екземплярів матеріалів із закликами до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, не залежно від того, ознайомилися чи ні адресати з їх змістом (достатньо лише створити умови для такого ознайомлення);

5) у ч. 3 ст. 109 КК України однією з обставин, що обтяжує кримінальну відповідальність за вчинення публічних закликів до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, є «з використанням засобів масової інформації». Однак

з урахуванням положень сучасного (чинного) медійного законодавства України словосполучення «з використанням засобів масової інформації» у зазначеній вище частині коректніше було б замінити на словосполучення «з використанням медіа».

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : закон України від 21 чер. 2018 р. № 2469-VIII. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
2. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»» від 14 вер. 2020 р. № 392/2020. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
3. Кримінальний кодекс України : закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
4. Конституція України : Основний Закон України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування : Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
6. Кримінальний кодекс України : закон України від 28 груд. 1960 р. № 2001-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text> (станом на сьогодні втратив чинність).
7. Питання Комісії з питань правової реформи : Указ Президента України від 7 сер. 2019 р. № 584/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/584/2019#Text> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
8. Контрольний текст проекту Кримінального кодексу України станом на 2 квіт. 2025 р. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-proyekt-kk-02-04-2025.pdf> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14 лип. 2021 р. № 1-р/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#n9> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
10. Окрема думка судді Конституційного Суду України Колісника В. П. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14 лип. 2021 р. № ne01d710-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ne01d710-21#Text> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).
11. Рішення Конституційного Суду України (Велика палата) у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 1, пункту 2 частини першої статті 4, частини першої, абзаців першого, другого частини другої статті 5,

абзаців другого, третього, четвертого, п'ятого, тридцять дев'ятого, сорокового частини третьої, частини шостої статті 8 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (справа про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг) від 13 чер. 2019 р. № 5-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-19#Text> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).

12. Рубащенко М. А. Особливості конструкції складу дій, учинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ч. 1 ст. 109 КК України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 430–433.

13. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного кримінального суду від 5 грудня 2024 року у справі № 127/8593/22 (провадження № 51-3180км24). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123678704> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).

14. Постанова Верховного Суду колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 29 листопада 2023 року у справі № 595/359/21 (провадження № 51-5402км23). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476534> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).

15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. та доп. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.

16. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2010. 608 с.

17. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : закон України від 16 лист. 1992 р. № 2782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12#Text> (станом на сьогодні втратив чинність).

18. Про телебачення і радіомовлення : закон України від 21 груд. 1993 р. № 3759-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text> (станом на сьогодні втратив чинність).

19. Про медіа : закон України від 13 груд. 2022 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 18 квітня 2025 року).

НАШІ АВТОРИ

- Александренко Олена** – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології Національної академії внутрішніх справ
- Баулін Юрій** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, голова робочої групи з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи при Президентові України
- Бородіна Вікторія** – здобувачка бакалаврського рівня освіти 2 курсу Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»
- Бойко Валерія** – здобувачка бакалаврського рівня освіти 2 курсу, спеціальності «Право» КЗВО «Барський гуманітно-педагогічного коледжу ім. М. Грушевського»
- Бусел Андрій** – здобувач бакалаврського рівня освіти 4 курсу Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: *Грицюк Ігор* – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету
- Василенко Вікторія** – здобувачка магістерського рівня освіти 1 курсу Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: *Мусиченко Ольга* – PhD, доцентка, в.о. завідувача кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»
- Василяка Олеся** – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»
- Дучимінська Леся** – начальниця управління контролю-перевірочної роботи Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області
- Женунтій Володимир** – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу організації

наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ

Заграничний Денис – здобувач бакалаврського рівня освіти 3 курсу
Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного
університету «Одеська юридична академія»

Калитаєв Володимир – аспірант кафедри кримінального права та інших
кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-
наукового інституту права Національного університету «Одеська
юридична академія»

Козаченко Олександр – доктор юридичних наук, професор, в.о. директора
Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного
університету «Одеська юридична академія»

Кравцова Софія – здобувачка магістерського рівня освіти 1 курсу
Миколаївського навчально-наукового інституту права університету
«Одеська юридична академія»

Науковий керівник: *Мусиченко Ольга* – PhD, доцентка, в.о. завідувача
кафедри кримінального права та інших кримінально-правових
дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Колб Дар'я – здобувачка повної середньої освіти Луцького ліцею №26
Луцької міської ради

Науковий керівник: *Грицюк Ігор* – кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального права та процесу Державного податкового
університету

Колб Денис – здобувач повної середньої освіти Луцького ліцею №26
Луцької міської ради

Науковий керівник: *Грицюк Ігор* – кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального права та процесу Державного податкового
університету

Колб Олександр – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист
України, професор кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Кубінець Інна – здобувачка магістерського рівня освіти 1 курсу
Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного
університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: *Мусиченко Ольга* – PhD, доцентка, в.о. завідувача
кафедри кримінального права та інших кримінально-правових

дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

Мусиченко Ольга – докторка філософії в галузі права, доцентка, в.о. завідувача кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

Мусиченко Віталій – здобувач магістерського рівня освіти 1 курсу Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

Пирожик Олександр – депутат Волинської обласної ради, уповноважений з антикорупційної діяльності комунального підприємства «Волинський обласний фтизіопульмонологічний медичний центр» Волинської обласної ради

Svoboda Ivo – doc. JUDr. PhDr. Ph.D., LL.M., DBA. AMBIS, a.s. Vysoká škola, Česká republika

Супрун-Ковальчук Тетяна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри соціально-економічних дисциплін КЗВО «Барський гуманітно-педагогічного коледжу ім. М. Грушевського»

Сушкова Вікторія – здобувачка бакалаврського рівня освіти 3 курсу факультету юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: *Борисов Вячеслав* – доктор юридичних наук, професор, радник при дирекції Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України, професор кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Тарабанова Анастасія – здобувачка бакалаврського рівня освіти 3 курсу Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: *Мусиченко Ольга* – PhD, доцентка, в.о. завідувача кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

Tuliakov Viacheslav – Dr Hab, Professor of Criminal Law and Criminology National University Odesa Law Academy (Ukraine), Professor of Human Rights ESIC University (Spain), ECHR Judge ‘ad hoc’ for the cases in favor of Ukraine

Топчій Василь – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, м. Ірпінь

Швець Дарія – здобувачка бакалаврського рівня освіти 3 курсу Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: *Мусиченко Ольга* – PhD, доцентка, в.о. завідувача кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

Шпілярович Вікторія – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

Переднє слово.....	3
--------------------	---

Розділ І

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ НОВІТНІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Баулін Юрій

ПРИНЦИПОВІ ВІДМІННОСТІ ПРОЄКТУ НОВОГО КК ВІД ЧИННОГО КК УКРАЇНИ.....	7
---	---

Козаченко Олександр

ІНФОРМАЦІЙНА ТАКСОНОМІЧНА СИСТЕМА ЗАХОДІВ СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ КОМПОНЕНТ	18
--	----

Колб Олександр, Пирожик Олександр, Дучимінська Леся

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПОБІГАННЯ ВПЛИВУ НА УКРАЇНЦІВ СПОТВОРЕНОЇ ПАРАЛЕЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	28
---	----

Топчій Василь, Колб Олександр, Svoboda Ivo

КРИМІНОЛОГІЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПЕРМАНЕНТНОЇ ВІЙНИ З РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ (2014-2025 Р.Р.)	37
---	----

Tuliakov Viacheslav

PATH TO THE EU: PROTECTION AND SUPPORT FOR CRIME VICTIMS	46
---	----

Александренко Олена, Женунтій Володимир

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	55
---	----

Василяка Олеся, Бородіна Вікторія

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ МЕНТАЛІТЕТ.....	60
--------------------------------------	----

Мусиченко Ольга, Мусиченко Віталій

СУЧАСНА НОРМАТИВНА ТАКСОНОМІЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ.....	65
---	----

Супрун-Ковальчук Тетяна, Бойко Валерія

ЕВОЛЮЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ.....	82
--	----

Калитаєв Володимир

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ НЕКАРАЛЬНИХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ: НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ.....88

Шпілярович Вікторія

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ОСОБЛИВОСТЕЙ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 109 КК УКРАЇНИ («ДІЇ, СПРЯМОВАНІ НА НАСИЛЬНИЦЬКУ ЗМІНУ ЧИ ПОВАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ АБО НА ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ».).....96

Мусиченко Ольга, Заграничний Денис

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОНТРАБАНДОЮ.....106

Розділ II

НАУКОВИЙ ДОРОБОК МОЛОДИХ ПРАВознавців

Бусел Андрій, Колб Дар'я, Колб Денис

ПРО ДЕЯКІ ДЕТЕРМІНАНТИ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЧИНЕННЮ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....115

Василенко Вікторія

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ.....123

Кравцова Софія

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....130

Кубінець Інна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ
У СПРАВАХ ПРО КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....135

Сушкова Вікторія

НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ЗА КК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....141

Тарабанова Анастасія

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ КРИМІНОГЕННОЇ
СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ.....146

Швець Дарія

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ
НАСИЛЬСТВОМ.....155

Наші автори.....162

Електронне наукове видання

Новітні кримінально-правові дослідження – 2025

АЛЬМАНАХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Підписано до поширення через мережу Інтернет 08.05.2025.

Об'єм даних 1,34 Мб.

Видавництво Миколаївського навчально-наукового інституту права

Національного університету «Одеська юридична академія»

вул. Ген. Олекси Алмазова, 18, 54038, Україна

Тел./факс (0512) 40-86-54

Сайт: <https://mip.onua.edu.ua/>

E-mail для авторів: mip@onua.edu.ua